

## Petrus Nefors en het Achterglasschilderij



door Eddy MASSCHALCK



### Wie was P. Nefors?

Petrus Nefors was een Oostends zeeman en schilder van achterglasschilderijen.

Hij werd geboren te Oostende op 12 augustus 1790 als zoon van visser Petrus Nefors en Anne Bardon. Tot 1854 was Nefors kapitein op diverse Belgische schepen. Hij overleed te Oostende op 3 maart 1876.

Zijn schilderijen naamtekent Nefors meestal met P.N. In 1981 schrijft Jules Van Beylen, conservator van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, in de catalogus van de tentoonstelling Vlaamse Maritieme Achterglasschilderijen: *'Ontegenzeggelijk Oostends werk zijn de schilderijen van de monogrammist P.N. van wie ieder verder gegeven ontbreekt. De schilderijen die tot nu toe bekend zijn, staan veelal in verband met Oostendse schepen'*. Maar het is in hetzelfde jaar 1981 dat J. van Beylen een achterglasschilderij ontdekt, *'Portret van de topzeilschoener Persévérance, de haven van Oostende binnenzeilend'* (ca. 1832) getekend met volle naam Petrus Nefors, waardoor de identiteit van P.N. duidelijk wordt.

In de eerste helft van de 19de eeuw was Oostende een centrum van maritieme achterglasschilderijen. Uit die tijd kennen we als achterglasschilders actief te Oostende: Wenzeslaus Wieden (1769-1814), François Meseure (1772- 1860), Petrus Nefors (1790 - 1876) en Petrus Weyts (1799 - 1855). Deze laatste trekt in 1838 naar Antwerpen en zet daar, samen met zijn broer en zijn kinderen, de traditie van de maritieme achterglasschilderijen voort. Over de Oostendse achterglasschilders kun je meer lezen in het artikel 'Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij De Haven van Oostende', De Plate, juni 2012.

### **Welke schilderijen zijn er van Nefors bekend?**

Achterglasschilderijen, de naam zegt het zelf, zijn geschilderd op glas en dus zeer breekbaar ... Ongetwijfeld zijn er daardoor verschillende schilderijen van Nefors verloren gegaan, maar volgende zijn bekend:

a) uit literatuur of privé - verzamelingen:

- De Oostendse schoenerkof Le Bien Venu schipbreuk lijdend op de rede van Danzig 1836.
- De reddingsboot Little Kitty van Margate snelt een Engelse brik in nood ter hulp bij stormweer.
- Het overvaren van de Engelse kotter Camelion door het Engelse oorlogsfregat H.M.S. Castor, ter hoogte van Dover, op 27 augustus 1834.
- Portret van de Engelse schoenerkof Symmetry, van Goole, zeilend voor de kust ter hoogte van Oostende.
- Storm voor de haven van Oostende op 1 september 1833.

Dit schilderij in een privé - verzameling te Oostende is identiek aan het schilderij hierboven afgebeeld 'Happened near the port of Ostend on 1st september 1833', dat in bezit is van het MAS (Museum aan de Stroom, Antwerpen). Zie verder.

b) te koop, [www.magallery.be](http://www.magallery.be) (Antwerpen)

- Edmond d'Anvers
- Het gebeurde 4 januari 1824. De bark Eleanor, kapitein J.Lamb. Het schip Harmonie, kapitein Ahrens, redde de bemanning van de bark, breedte 45°2 Noord, lengte 1°32 West.

c) MAS

De belangrijkste verzameling van maritieme achterglasschilderijen bevond zich in het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen en is overgebracht naar het MAS (Museum aan de Stroom).

De catalogus van het Scheepvaartmuseum/MAS vermeldt van Nefors:

- H.M.S Shannon & Chesapeake (ca 1830). Gevecht tussen het Britse fregat H.M.S. Shannon en het Amerikaanse fregat U.S. Chesapeake op 1 juni 1813, tijdens de Engels-Amerikaanse oorlog (1812-1814), ter hoogte van Boston. Het Amerikaans fregat valt in handen van de Engelsen. Bij dit gevecht sneuvelen aan Amerikaanse kant 47 man, aan Engelse kant 24. Het schilderij is in 1997 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.
- Portret van de topzeilschoener Persévérance, de haven van Oostende binnenzeilend (ca. 1832). Schenking 1977.
- 'Gilblas. Opgebracht door de Lootzen van Ostende van Boot "2, den 1 sept 1839'. Redding van de Engelse dubbeltopzeilschoener Giblas van London die, komende van Afrika, in moeilijkheden geraakte op de Noordzee en met gebroken grote mast en gebroken raas, op de Vlaamse Banken ter hoogte van Oostende en Nieuwpoort, schipbreuk dreigt te lijden. Het schip werd door een loodsboot naar Oostende gebracht. De Oostendse sloep is in dienst als loodskotter nr. 2. Oostende is te zien links op de achtergrond. Het schilderij is aangekocht te Oostende, 1964.
- 'Aigle d' Ostende. Kap. F.Vandesteene' (1841). Portret van de Oostendse driemastbark Aigle. Oostende is links op de achtergrond. Aangekocht 1953.
- 'Mathilde van Oostende' (ca 1851). Portret van de Oostendse driemastbark Mathilde. Deze bark werd gebouwd rond 1850 op de werf Panesi voor de rederij J. Serruys. Het voer eerst voor de

koopvaardij. Het werd in 1862 verhuurd aan de Belgische staat om te worden gebruikt als kustwachter en visserijwachtschip. In 1867 werd een kadettenschool aan boord ingericht en in hetzelfde jaar kocht de Staat het schip. In 1896 werd het opgelegd in het 2de Handelsdok te Oostende als vastliggend schoolschip, een voorganger dus van de Mercator. Op 14 oktober 1918 werd het door de Duitse troepen in brand gestoken en vernietigd. Het schilderij werd in 1979 verworven.

- 'H.M.S. Wellington. 131 guns. Admiral Sir C. Napier. K.C.B' (ca 1860). Portret van het lineschip, de Engelse driedekker H.M.S. Duke of Wellington, voor Fort Sheerness.

- 'La belle Poule'. Frans oorlogsfregat. In 1996 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.

- 'Jean Key' . Antwerpse driemastbark voor de kust. De Jean Key was het eerste schip dat na de onafhankelijkheid van België het land verliet onder de nieuwe vlag. In 1989 werd het schilderij geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.

- 'Happened near the port of Ostend on 1st september 1833'. Links een zeilschip en een bootje met schipbreukelingen gemerkt N° 5. In het midden een zeilschip met gebroken masten. Rechts een raderstoomschip en bootjes met drenkelingen. Ook drenkelingen in het water. In 1998 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum. Op dat schilderij komen we verder terug.

- Toegeschreven aan P.N.: 'Leopold Premier', ca 1870. De raderstoomboot Leopold Premier van de lijn Oostende - Dover, gebouwd te Hoboken, werf Cockerill, 1868. Het schip werd gebouwd als postschip voor de lijn Oostende - Dover. In 1894 werd het ontmanteld en gebruikt als oefenschip voor cadetten te Oostende. Gesloopt in 1919. Schilderij in 1974 geschonken door de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum.

- Toegeschreven aan P.N.: 'Vue du port d' Ostende', ca. 1863. Twee Oostendse sloepen, de O154 Stephanie (1861) en de O168 Bernardus (1862), die door een stoomsleepboot naar zee gesleept worden. De radersleepboot is mogelijk de 'Zwarte Triene'. Bij tegenwind was het gebruikelijk de sloepen uit de haven van Oostende in zee te slepen. Aangekocht in 1974.



d) In bezit van de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum:

De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum is een v.z.w. gesticht in 1939 die nu nog steeds actief is. Bij de oprichting had de vereniging als doelstelling: 'mede te werken aan de oprichting van een nationaal scheepvaartmuseum te Antwerpen en aan de verrijking van de verzameling van dit museum door het bekomen van schenkingen of giften in bruikleen, door het aanschaffen ten behoeve van dit museum, door middel van de door de vereniging bijeen te brengen fondsen, van voorwerpen van artistieke, documentaire, archeologische of historische waarde'.

Deze rol heeft de vereniging dan ook uitstekend ingevuld.

Toen het Nationaal Scheepvaartmuseum is verdwenen zijn de Vrienden blijven bestaan en zijn ze nog steeds aan het verzamelen. Ze hebben volgend schilderij van Nefors in bezit :



Industrie. Het binnenbrengen van de schoenerbrik Industrie, na aanvaring en met gebroken voormast, door Lootsboot P nr. 1 Dunkerque naar Oostende gesleept. 1848. Aangekocht in 2008.

De echte tekst op het schilderij luidt: 'Industrie van Oostende Kapt'n Tho Zellien getuidt door de Dunkerksche lootsboot nr. 1 schipper Rommelaere in Oostende naer aen boord gezeilt door het Hollands barkschip den Elshout van Rotterdam Kapt'n F.R. Rykin'

### **Het schilderij: 'Happened near the port of Ostend on 1st September 1833, P.N.'**

Tijdens de nacht van vrijdag 30 op zaterdag 31 augustus 1833 steekt een geweldige storm op. De wind komt pal uit het Noorden. Zondag 1 september komt het water zo hoog dat het water op de dijk in Le Pavillon des Bains, 3 voet hoog staat.

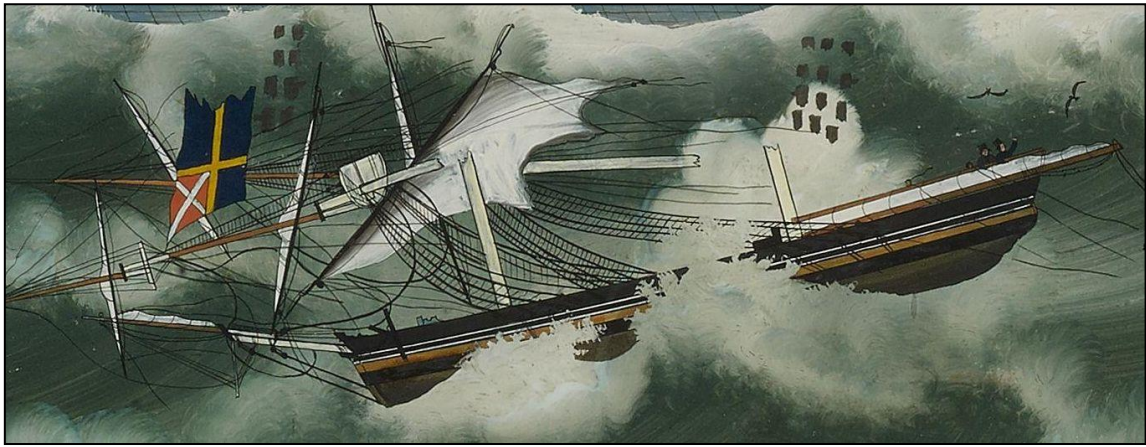
Op zee is het een echt drama, ettelijke schepen zijn vergaan of gestrand. De kust ligt vol wrakstukken. Wat de Vlaamse kust betreft zijn het een 12-tal schepen tussen Knokke en Nieuwpoort.

- De stoomboot l'Acket is verloren voor Oostende, de passagiers zijn waarschijnlijk gered.
- Dicht bij de oostkant van de haven van Oostende, is de Engelse brik Elisabeth, komende van

London, gestrand. De bemanning heeft het overleefd.



- Ten westen van de haven, is de Zweedse brik Anna Wilhelmina, komende van Stockholm, gestrand en in stukken gebroken. 2 of 3 bemanningsleden zijn overleden.



- De stoomboot Talbot, die tijdens de nacht van 30 op 31 augustus de Oostendse haven had verlaten, is willen terugkeren maar gestrand bij de dijk met 22 man aan boord. Iedereen heeft het overleefd.



- de Belgische driemaster Nathalie, die op 28 augustus vertrokken was, is teruggekeerd naar de haven met 10 drenkelingen van een Engelse brik aan boord. De brik was vertrokken uit Rotterdam en is op zee vergaan.

- Op 2 september is een kleine boot, behorend aan M. Spillaert, ex-kapitein, gestrand dicht bij de ingang van de haven. Eerst dacht men nog de bemanning en zelfs de lading te kunnen redden. Men probeerde de boot terug vlot te krijgen door er van op het staketsel via een kabel aan te trekken. Een lantaarn aan boord moest het signaal geven om te beginnen trekken. Rond 1 uur in de nacht ging het licht van de lantaarn onvoorzien uit. Op het staketsel werd dat geïnterpreteerd als het signaal en begon men met man en macht te trekken. De brug brak, de mast verdween in de golven, de boot brak en ook de bemanning verdween in de golven. De duisternis en de agitatie van de zee lieten niet de minste redding toe. De kreten verstomden. Veertien levens gingen verloren ....

- Voor Knokke strandde een stoomboot met passagiers.

- Voor Heist strandde de Noorse Ridder Dame. Het schip, geladen met planken, werd aan stukken geslagen.

- De Deense galjas Frederica Carolina, komende van Gotenburg, is gestrand te Blankenberge. De bemanning en ook de lading is met veel moeite gered. De boot is verloren.

- Voor Wenduine heeft de Deense driemaster Augusta zijn masten moeten omkappen om voor anker te kunnen blijven.

- Tussen Oostende en Blankenberge zijn de Noorse driemaster Vordsche Love en nog een ander

schip gestrand.

- Een Amerikaanse driemaster en nog andere boten zijn gestrand bij Nieuwpoort..
- De Franse brik La Jeune Aurelie strandde op Vlaamse Banken.

Het is niet alleen aan de Vlaamse kust dat de storm een ravage heeft aangericht.

In het Kanaal bij Calais is de Hollandse driemaster Auguste, komende van Suriname, in stukken gebroken en gezonken. Zes bemanningsleden zijn nog gered kunnen worden, elf zijn er verdronken. Nog 5 andere schepen zijn gestrand of gezonken in de nabijheid van Calais en nog eens 8 in de nabijheid van Duinkerken, enz.

Uiteraard eenzelfde toestand langs de Nederlandse en de Engelse kusten. Op 3 september noteert Lloyd aan de Engelse kusten reeds 63 schepen die gezonken zijn of tegen de rotsen te pletter gevaren zijn, maar waarvan de volledige bemanning gered geweest is. Men telt ook nog eens 32 schepen met zware averij die nog een haven hebben kunnen bereiken of die, verlaten door de bemanning, ronddobberen op zee. Daarenboven zijn er nog eens 6 schepen waarvan slechts een deel van de bemanning gered geweest is en 17 schepen die met de volledige bemanning vergaan zijn ... De toestand aan de havens in het Noorden van Engeland en Schotland zijn in deze cijfers nog niet inbegrepen ... ook daar vreest men het ergste.

### **De Amphitrite**

En toch is er nog een verhaal dat eruit springt ... de Amphitrite. Een ramp die zich voltrekt aan de kust van Boulogne.

Op 26 augustus begon de Engelse driemaster Amphitrite een lange reis vanuit London naar Sidney (Australië). De lading bestond o.a. uit 108 vrouwen en 12 kinderen die uit Engeland waren verbannen en veroordeeld om hun miserabel bestaan verder te zetten in de kolonie. De bemanning bestond uit 16 zeelieden. Op zaterdag 31 augustus was gedurende de ochtend de storm tot volle kracht toegenomen en blies het vaartuig naar de Franse kust. Het werd rond 4 uur in de namiddag tegen een zandbank gesmakt.

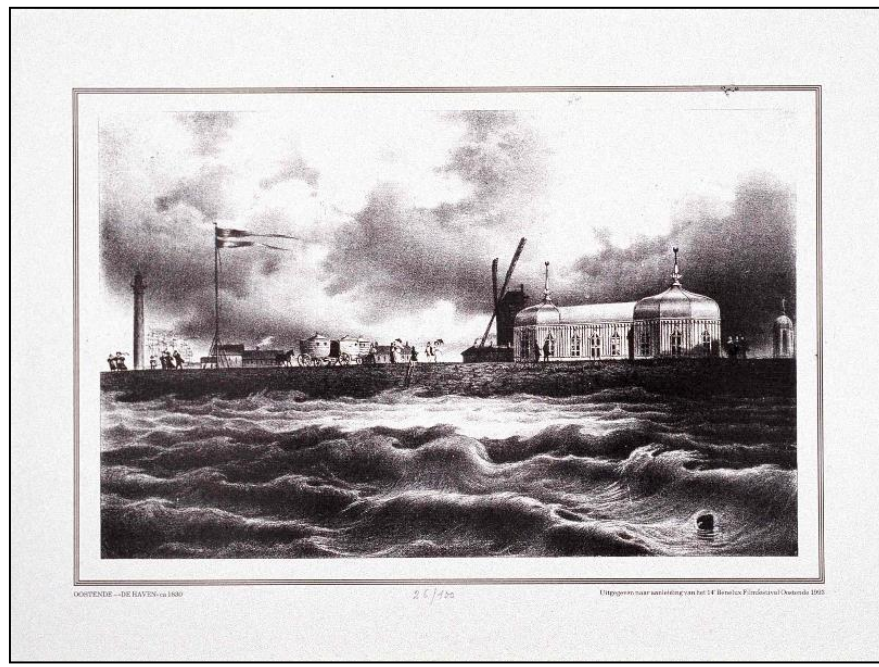
De kapitein gaf het bevel het anker uit te werpen, in de hoop dat bij stijgend water de boot terug vlot zou komen. Rond vijf uur komt een Franse vissersschuit ter hulp. Er komt ook iemand aangezwommen, die roept om hem een koord te gooien. Op het strand durft niemand anders het aan om die moedige zwemmer te volgen. Men ziet hem vechten tegen de golven. Maar de bemanning op de Amphitrite reageert niet ... het is de kapitein die het hen verbiedt ... Tegenspraak van de bemanning kan beschouwd worden als mouterij, dat kan met de dood bestraft worden. De moedige zwemmer, op het punt te verdrinken, heeft geen andere keuze dan terug te zwemmen naar het strand. Ook de hulp van de Franse schuit wordt geweigerd zodat die onverrichter zake moet terugkeren. Van de kapitein van de Amphitrite mag niemand van boord gaan ....

De kapitein geeft het bevel de vrouwen in het ruim op te sluiten. Het ruim loopt onderwater. Er breekt paniek uit. Kinderen verdwijnen in het koude water. Vrouwen verliezen eveneens hun evenwicht in het donkere ruim. Een grondzee spoelt over het dek en sleurt een hoop vrouwen mee. Onderdeks hoort men het geroep van de gewonden en het gekerm van verdrinkende kinderen! Het is enkel nog wachten op de dood ...

De nacht valt, de zee stijgt verder, tussen het geluid van de wind en de golven hoort men op het strand de kreten van de drenkelingen. Een groot aantal stoere jongens begeven zich in zee om ze te redden. Het wordt helemaal donker, de wind wordt nog sterker, de golven nog hoger en geweldig ... Zelfs de meest geharde jongens moeten terugkeren.

Rond 7 uur in de morgen, met het opkomen van de vloed, begint het wrak weer te leven. Een grote zeestorting breekt het schip in tweeën en alle vrouwen (behalve één) worden meegesleurd door de golven. Op het strand spoelt een mast aan, dan tonnen, stukken van een boot, en ... 10 lijken. Dan nog meer lijken van mannen, vrouwen en kinderen ... Zes bemanningsleden en een vrouw hebben zich aan het wrak kunnen vastklampen. Ze moeten proberen al zwemmend de kust te bereiken. Uiteindelijk kunnen drie leden van de bemanning meer dood dan levend het strand bereiken. Ze zijn de enige overlevenden. 108 vrouwen, 12 kinderen, 13 bemanningsleden waaronder de kapitein zijn verdronken ... 75 lijken spoelen aan op de kust ...

### Pavillon Anglais



Op het schilderij 'Happened near the port of Ostend on 1st September 1833, P.N.', ten Westen van de molen op den dijk, zien we ook het 'Pavillon Anglais'.



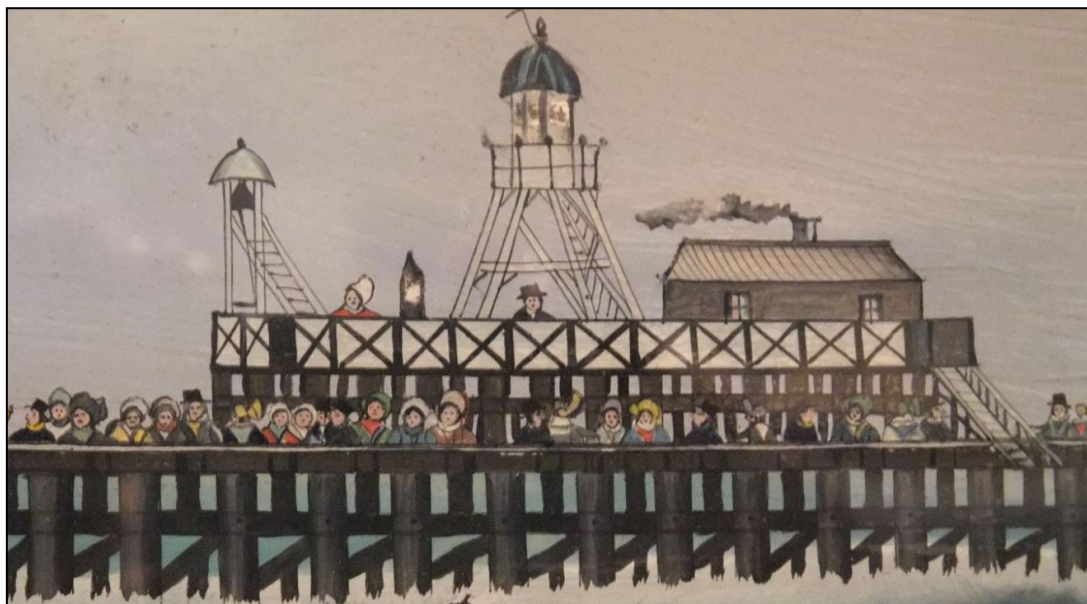
Dat was waarschijnlijk het eerste paviljoentje dat in 1833 op de zeedijk werd opgericht, ongeveer op de plaats waar bijna 20 jaar later het eerste kursaal kwam te staan. Het was eigendom van de 'Société du Pavillon et des Bains de Mer d'Ostende'. Een maatschappij in 1833 opgericht onder het voorzitterschap van Fauche, consul van Engeland in Oostende. Vandaar de benaming 'Pavillon Anglais'. Dit houten gebouwtje kende echter maar een kortstondig bestaan. Kort na zijn ontstaan is

het door een storm in de stadsgracht gestort.

Gezien zijn kortstondig bestaan zijn er van het Pavillon Anglais maar heel weinig afbeeldingen bekend. Er is het bovengenoemd schilderij, een lithografie van Rottigni/Borremans 'Vue de la Ville et Bains d'Ostende', 1834, en een gravure (zie hierboven) 'Vue du Pavillon des bains de mer'. Het is een zicht genomen vanuit zee met de oude vuurtoren, de Noordmolen en het Pavillon Anglais. Een aantal figuren wandelen op de dijk en een badknecht wacht op klanten voor zijn badkarren.

## **Conclusie**

Wil je meer weten over de eerste helft van de 19de eeuw, meer bepaald het Oostende van toen, dan kan Nefors ons daarbij helpen, zoals vb. met het detail uit het achterglasschilderij 'Industrie', P.N.



## **Bronnen**

- Met dank aan
  - het MAS, Collectiebeleid/Behoud en Beheer
  - de Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen.
- Archief Oostende PT/G0003
- Journal d'Anvers, 3- 11 Septembre, 1833
- N.Hostyn, De Plate, 1978 p 110-111, 127-129 - 1981 p 247 - 1980 p 9
- D. Farasyn, 'Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk, 1830-1878', De Plate, 1979 en 2001.
- J. Van Beylen, Vlaamse maritieme achterglasschilderijen, Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen, 1981
- Nationaal Biografisch Woordenboek, deel 11, Brussel, 1985
- Erik F. Baeyens 'De verraderlijke zee'. Lannoo 2002
- 'Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij ' De Haven van Oostende', E.Masschalck, De Plate 2012 p119 - 138.